

emotional intelligence was reflected by the Ministry of Education and Science of Ukraine pilot project aimed, which was launched in autumn 2019 to develop students' soft skills SEEN (SEE Learning). The project's chief advisor is Dr. Daniel Goleman, the author of Emotional Intelligence.

The introduction of the Emotional Intelligence Development Program will promote the development of high school students' emotional intelligence as a key personality development factor. The Program includes lectures and practical classes, individual and group psychological support, as well as emotional intelligence development-focused foreign language lessons, etc.

The author proposes a program that can become an effective part of the educational process, which will contribute to the development of successful, active, psychologically healthy high school students. The program consists of twenty-four hours of general work and individual psychological and educational support. The aim of the program is to develop high school students' intra- and interpersonal emotional intelligence, empathy, motivation and self-motivation, as well as stress resistance and adaptability.

Key words: high school student, emotional intelligence, emotional intelligence development program, empathy, motivation

Відомості про автора

Могиляста Світлана Миколаївна, вчитель англійської мови Києво-Печерського ліцею №171 «Лідер», науковий кореспондент Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Mohyliasta, Svitlana Mykolaivna, English teacher, Kyiv-Pechersk lyceum №171 *Leader*, PhD student, G.S Kostiuk Institute of Psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

E-mail: svetababur@ukr.net

УДК 159

Настояща У.В.

РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ СУБКУЛЬТУРИ ЗАСУДЖЕНИХ У ПРАЦІВНИКІВ РІЗНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДКВС

Настояща У.В. Репрезентації субкультури засуджених у працівників різних підрозділів ДКВС. Стаття присвячена виявленню складових субкультури засуджених та їх трактуванню працівниками різних підрозділів Державної кримінально-виконавчої служби (ДКВС) з різним функціональним навантаженням (як їх репрезентацій). При проведенні дослідження використано метод генерування ідей «мозковий штурм» у фокус-групі, що складалась із персоналу окремих підрозділів установ виконання покарань ДКВС: психологів відділів соціально-виховної та психологічної роботи та оперативних працівників, які виступали як групою піддослідних, так і експертами, чому слугував їх стаж роботи. Визначено, що відповідно до професійної спрямованості працівників підрозділів ДКВС (зокрема психологів та оперативних працівників) формується і змінюється спосіб оцінки ними субкультури засуджених. У психологів це проявляється через ризик «розмивання індивідуальних меж» контакту, а у оперативних співробітників – соціальних. У ході дослідження розкрито особливості репрезентацій кримінальної субкультури засуджених працівниками різних підрозділів ДКВС. Під час експертного оцінювання зібраного матеріалу та самозвітів респондентів окреслено особливості впливу, в залежності від різних функціональних навантажень.

Ключові слова: кримінальна субкультура засуджених, професійне середовище, репрезентація, працівники Державної кримінально-виконавчої служби (ДКВС).

Настоящая У.В. Репрезентации субкультуры осужденных у работников различных подразделений ГКИС. Статья посвящена выявлению составляющих субкультуры осужденных и их трактовки работниками различных подразделений Государственной уголовной исполнительной службы (ГКИС) с различными функциональными нагрузками (как их репрезентации). При проведении исследования использован метод генерирования идей «мозговой штурм» в фокус-группе, состоящей из персонала отдельных подразделений учреждений исполнения наказаний ГКИС: психологов отделов социально-воспитательной и психологической работы и оперативных работников, которые выступали как группа испытуемых, так и экспертами, учитывая их стаж работы. Определено, что в соответствии с профессиональной направленностью работников подразделений ГКИС (в частности психологов и оперативных работников) формируется и изменяется способ оценки ими субкультуры осужденных. У психологов это проявляется как риск «размывания индивидуальных границ» контакта, а у оперативных сотрудников – социальных. В ходе исследования раскрыты особенности репрезентаций криминальной субкультуры осужденных работниками различных подразделений ГКИС. Во время экспертной оценки собранного материала и самоотчетов респондентов обозначены особенности влияния, в зависимости от различных функциональных нагрузок.

Ключевые слова: кримінальна субкультура осужденных, профессиональная среда, репрезентация, работники Государственной уголовной исполнительной службы (ГКИС).

Постановка проблеми. Служба у Державній кримінально - виконавчій службі України (далі ДКВСУ) передбачає необхідність підтримання статутних контактів із засудженими, які є носіями кримінальної субкультури. Проблемою виступає той аспект, що кримінальна субкультура

протиставляється як загально-правовій культурі суспільства, так і організаційній культурі установ виконання покарань: вона трактується як несхвальна і соціально неприйнятна. Натомість вона виступає частиною професійного середовища працівників різних підрозділів ДКВС і саме тому потребує вивчення у тому числі щодо ймовірності її впливу як у професійному, так і особистісному житті працівників ДКВС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження кримінальної субкультури переважно постає предметом юридичної сфери знань (Ю. Антонян [1], Д. Корецький, В. Тулегенов [9], Ю. Дмитрієв [7], І. Мацкевіч [10], О. Джуца [6], Л. Смирнов [16], М. Барабанов [2], А. Олейнік [12] та ін.). У психологічній сфері знань дослідження кримінальної субкультури є менш представленим і стосується переважно самих працівників ДКВС, зокрема, щодо професійно важливих якостей співробітників ДКВС (В. Пірожков [13], М. Самойлов [14], О. Бондарчук [5], І. Баранаускене, А. Валайкене [3], Р. Кісельова [8], С. Безнососов [4]), їхньої готовності до служби. Так, аналізуючи наявні дослідження у сфері психології, слід відмітити роботи психолога Р. Кісельової, яка вивчає феномен «зараження» як результат «тісної взаємодії» персоналу виправних установ з представниками кримінальної субкультури [8]. Цей феномен може проявлятися у використанні персоналом мови жаргону не лише у спілкуванні із засудженими (що в деяких випадках обґрунтовано), але і в розмові з товаришами по службі і навіть в родині; впровадження в поведінку співробітників норм життя «за поняттями»; захоплення «блатною» музикою. На думку соціолога С. Мерзаканова, «модернізація свідомості» здійснюється під знаком криміналізації, що стає очевидним при аналізі динаміки розвитку мовних форм [11].

Як вітчизняні автори, так і зарубіжні відмічають, що працівники пенітенціарної служби щоденно і безпосередньо контактують із асоціальними та антисоціальними верствами суспільства, які скоїли злочин та відбувають покарання [17]. Співробітники ДКВС, перебуваючи в ізоляційному просторі та у силу специфіки своєї діяльності, так чи інакше накопичують асоціальний досвід злочинних дій засуджених [14]. На думку вчених, пенітенціарна (тюремна) субкультура регулює неофіційну сторону життя засуджених в місцях позбавлення волі і чинить негативний вплив на особистість, збільшуючи ризики її асоціалізації, криміналізації [2, 10]. На думку А. Олейніка, у тюремному середовищі формується сплав субкультур (тюремна субкультура), об'єднуючи представників професійної злочинності, організованої злочинності та наркоманів, засобом злиття з некримінальними нормами і правилами поведінки, що декларуються в місцях позбавлення волі [12]. Натомість саме питання сприймання, розуміння та використання субкультури засуджених працівниками різних підрозділів ДКВС залишається поза увагою сфери психологічних знань. На нашу думку, вивчення саме психологічних аспектів трактування субкультури засуджених співробітниками ДКВС може послугувати підґрунтям для уточнення її специфіки як задля її поліпшення для співробітників, так і для покращення умов тюремного ув'язнення засуджених. Також аналіз показав, що мало вивченими залишаються психологічні аспекти впливу субкультури засуджених на особистість пенітенціарного службовця з різними службовими обов'язками, що ще більше посилює науковий інтерес до цієї проблематики. Тож, опираючись на проведений аналіз, у цій статті ми зосередимося саме на субкультурі засуджених як такій, що є частиною професійного середовища працівників ДКВС і саме тому потребує вивчення.

Метою статті є виявлення складових субкультури засуджених та їх трактування працівниками різних підрозділів ДКВС з різним функціональним навантаженням (як їх репрезентацій). Для досягнення мети були поставлені такі завдання: 1) описати особливості репрезентацій кримінальної субкультури засуджених працівниками ДКВС; 2) виявити відмінності репрезентацій працівниками різних підрозділів ДКВС (психологи та оперативні працівники) кримінальної субкультури засуджених.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Визначення особливостей субкультури засуджених в умовах сучасної установи виконання покарань передбачало поетапний збір та аналіз інформації, задля чого був сформований комплекс методів, а саме їхні модифіковані варіанти, як-то: генерування ідей «мозковий штурм», фокус-група, експертне оцінювання зібраного матеріалу та самозвіти респондентів (працівників ДКВС) на предмет впливу субкультури засуджених на особливості побудови їхнього життя. Дослідження проводилося у двох групах. До першої входили оперативні працівники (18 чоловіків), до другої – психологи відділів соціально-виховної та психологічної роботи (11 осіб: п'ять жінок і шість чоловіків). Вибірка охоплювала персонал із різним стажем служби (від п'яти до двадцяти і більше років). Більшість із кожної із названих груп мали власні сім'ї та дітей. Решта (5 психологів і 8 оперативних працівників) не перебували у подружньо-сімейних стосунках. Кількість годин, які проводять у безпосередній близькості та взаємодії із засудженими як у психологів, так у оперативних співробітників становить приблизно шість годин за робочий день. Всі респонденти мають офіцерські звання від лейтенанта до підполковника внутрішньої служби.

Аналіз отриманого матеріалу показав, що у групі психологів для опису переважно використовувалися загальноприйняті слова. Натомість у групі оперативних співробітників переважно використовувався сленг та жаргонні вирази, наприклад: шмон, общак, жмур, катран, шурша, шнирь

тощо. На наступному етапі загальна група поділялась на підгрупи, в яких аналізувались слова, що згенерувала велика група, з подальшим об'єднанням у певні групи згідно власного бачення. Водночас, за результатами другого-третього кроків можна побачити помітні тенденції у двох групах: у кожній були виокремлені групи засуджених з наркотичною залежністю. Це можна пояснити тим, що їх фізичний стан є нестабільним і потребує з боку персоналу особливої уваги. Подібною ознакою у роботі обох груп є виокремлення адміністрації установ виконання покарань як окремої підгрупи, що може вказувати на протиставлення двох культур: власної, представлені установою ДКВС, та підвладної – тюремної субкультури. Надалі групування слів по підгрупах вже різняться, у групі оперативних співробітників йде використання моделі кримінальної субкультури, тобто стратифікаційний поділ (касти, ієрархія, відторгнуті та ін.), побутові назви (сленг). У групі психологів поділ по підгрупах виявився більш-менш спорідненим: виокремлюються асоціальні підгрупи (беззаконність, негативна спрямованість та ін.), соціальні (або людяні, порядні тощо).

Наступним кроком був аналіз щодо оцінки сили їхньої характеристики субкультури осуджених, визначення ступеня привласнення та використання перерахованих ознак у діяльності та житті персоналу ДКВС; дотичності їх до себе та прийнятності застосування їх у власному лексиконі; вживаності та прийнятності даних слів в актуальному суспільстві. Для більш зручної обробки результатів ми запропонували відібрати сто слів (їх можна перевести у відсотковий еквівалент), які характеризують особливості субкультури осуджених, з якими працює персонал ДКВС, тобто це слова, які характеризують носіїв кримінальної субкультури, які, зі свого боку, в місцях позбавлення волі утворюють пенітенціарну (тюремну) субкультуру.

Так, у групі психологів ми отримали такі результати: група засуджених мала здебільшого чотирьох-компонентну структуру, дві з яких мали чіткий поділ на асоціальні (беззаконність, аморальність, пристосуванці тощо) і соціальні (людяність, суспільство, лідери, активісти тощо) ознаки. У процесі аналізу був виявлений названий нами «дзеркальний ефект», що проявлявся у тому, що певні характеристики отримали інше пояснення, ніж вони трактуються у нормативному прийнятному світі. Це стосувалося таких слів, як: дволикість, маніпуляції, азартність, хитрість, злоба, фантазери, деградація, нещирість та ін.. Наприклад, жага до справедливості оцінена у 10 балів, але під час обговорення ця особистісна якість розглядалася не відносно всіх людей, а у контексті відстоювання лише своїх прав та інтересів, навіть всупереч норм законодавства. Те ж саме можна сказати про винахідливість, яка була оцінена у 9 балів. Трактвана у соціальному нормативному просторі як позитивна та соціально-схвалена якість, у засуджених проявляється через уміння обходити закон, заборони заради задоволення своїх потреб. Таким чином виявилось «подвійне дно» трактування загальноприйнятих слів співробітниками ДКВС відносно загальноприйнятих норм суспільства і субкультури засуджених. У процесі аналізу були виявлені тенденції активізації психологічного захисту, що проявлялися у суттєвому зниженні бальної оцінки у привласненні тих ознак, які співвіднесли із субкультурою засуджених. Тож, згідно результатів експертної оцінки, психологи найменше приписують саме собі ознаки, які приписують ув'язненим, хоча допускають їх більше використання у загальноприйнятій культурі (табл. 1).

Таблиця 1

Співвіднесення респондентом №21 характеристик субкультури засуджених щодо них самих, суспільства та себе

Характеристики субкультури	Оцінка щодо		
	засуджених	соціуму	себе
Хитрість	9	7	6
Азартність	6	7	0
Дволикість	8	6	2
Байдужість	10	7	3
Конфабуляції	8	7	1
Імпульсивність	9	6	3
Бездіяльність	8	7	0
Аморальність	8	7	4
Корисливість	9	7	5
Пасивність	7	4	1

Така диференціація оцінки виявилася незалежною від вікових показників, терміну служби, а також сімейного стану. Загалом психологи (як експерти) характеризують субкультуру суджених як самостійну, відмінну від інших, однак як таку, що має відповідні засади життя, які не протистоять світу «свободи», що можна співвіднести із поняттям соціальної валоризації як концепції, що надає можливість знизити ризики соціальної дискримінації людей із певними відхиленнями [15].

У групі оперативних співробітників ми отримали більш чітку картину як щодо процесу групування, так і щодо їх називання. Також слід відмітити, що оперативні співробітники (як експерти) при оцінці субкультури засуджених переважно використовували слова, що вказують на асоціальні, деструктивні, соціально-неприйнятні прояви. Наведемо декілька створених угруповань: блок перший – *наркомани*, касти, комунікація, жаргон; блок 2 – *наркомани*, касти засуджених, жаргон; блок 3 – *наркомани*, жаргон, заборони, режимні дії та заходи колонії, клички засуджених; блок 4 – *наркомани*, відторгнуті, ієрархія, режим установи, співробітники установи; блок 5 – «зłodійські» поняття, побут, керівництво колонії, тюремна ієрархія. Аналіз показав, що майже кожний із класифікаційних блоків передбачав виділення групи «наркомани» і групу, яка вказувала на стратифікаційний поділ (касти, ієрархія тощо). Під час подальшої рефлексії щодо виокремлення підгрупи «наркомани» оперативні співробітники вказували на особливості взаємодії з цією категорією ув'язнених та необхідність приділення їм підвищеної уваги. Виокремлення у процесі аналізу окремої складової – «адміністрація колонії» пояснювалось тим, що ця структура є основою у тюремній установі і її завданням є процедури відновлення, виправлення та ресоціалізації засуджених: саме вона виступає опорою для працівників ДКВС як перехідною ланкою щодо загальноприйнятої культури суспільства та професійної спільноти, до якої належать працівники ДКВС.

Щодо лінгвістичного аналізу названих характеристик, то ми вже наголошували на переважанні сленгу та жаргону; 30% експертів-оперативних співробітників вдаються до використання цих слів у власному житті і вважають це прийнятним щодо, перш за все, себе (табл. 2). Це вони аргументують професійною необхідністю або ж не вбачають в цьому чогось поганого, так як ці слова вже стали невід'ємною частиною їхнього життя. На відміну від групи психологів, оперативні працівники вважають недопустимим застосування відповідних характеристик щодо опису нормативного життя суспільства. Допустимість вживання відповідних характеристик щодо суспільства визнали лише 14,6% респондентів.

Таблиця 2

Співвіднесення респондентом №7 характеристик субкультури засуджених щодо них самих, суспільства та себе

Характеристика субкультури	Оцінка щодо		
	Засуджені	Соціум	Респондент N21
Слова			
Мурчик	10	3	7
Барига	10	1	5
Арештант	10	5	5
Бродяга	10	5	6
Общак	10	1	10
Шмон	10	1	10
Шари	10	1	10
Шмирь	10	2	10
Петух	10	4	10
Пальма	10	2	10

Загалом пілотажне дослідження вказало на тенденції розшарування в оцінках експертів-оперативних співробітників щодо ймовірності їх використання в описах себе та інших членів суспільства. Так, 30% із усіх слів-характеристик респонденти визнали такими, що можуть бути прийнятними щодо суспільства; 29% згенерованих слів-характеристик, що характеризують групу засуджених, респонденти взагалі вважають не прийнятними у використанні, а 10% заданих слів були віднесені до групи ймовірного ситуативного використання. Також слід відмітити, що в оперативних співробітників (як і у групи психологів) не був виявлений зв'язок із словами-характеристиками субкультури та віковими показниками, тривалістю служби та сімейним станом.

При проведенні статистичного аналізу даних була виявлена статистично значуща відмінність між професійними групами щодо можливості використання характеристик субкультури засуджених у суспільстві. При цьому в групі психологів вона складала 30,36 і цей показник вищий ($p \leq 0,01$), тоді як у оперативних співробітників тільки 14,67. Для обробки даних був застосований дисперсійний аналіз (критерій рівності дисперсій Левена), за результатами якого дисперсія в групі оперативних співробітників значно вища, ніж в групі психологів. Тобто, психологи значно більш однотайні щодо оцінки цього параметру, тоді як опери розділилися на дві групи з високим і низьким рівнем прийнятності. Як вже зазначалось раніше, по стажу залежність відсутня ($F \leq - 3,015$, $p \leq 0,94$). Для

перевірки напрямку зв'язку був використаний критерій d-Соммерса. На відміну від традиційного коефіцієнта кореляції він дає можливість виявити напрям впливу (тобто, хоча і обмежено, причинно-наслідковий зв'язок). Отже, в разі симетричного зв'язку (як традиційна кореляція) показник складав 0,502, тоді як у випадку, коли залежною змінною поставало прийняття характеристик субкультури засуджених у суспільстві, він складав уже 0,742 (при $p \leq 0,001$). Цей факт дозволяє нам зробити висновок, що саме професія є чинником, що зумовлює ступінь прийнятності характеристик субкультури засуджених у суспільстві. Очевидно, що потрібні подальші більш розлогі дослідження, щоб емпірично підтвердити дану закономірність.

Висновки. Розроблений нами модифікований метод надав можливість встановити, що відповідно до професійної спрямованості працівників підрозділів ДКВС (зокрема, психологів та оперативних працівників) формується і змінюється спосіб оцінки ними субкультури засуджених. Можна передбачити, що виправна та реабілітаційна функції каральної установи мають різні механізми, що у психологів це проявляється через ризик «розмивання індивідуальних меж» контакту, а у оперативних співробітників – соціальних, що відображається у ініціативі психологічного захисту. Встановлено, що оперативні працівники виказують схильність до стигматизації засуджених, репрезентуючи субкультуру засуджених за допомогою жаргонізмів та сленгу. Третина із них показали прийнятність слів, що характеризують групу засуджених, називаючи це однією із компетентностей і не вбачають нічого поганого у використанні їх у повсякденному житті. У групі психологів виявлені тенденції до захисту у рефлексії співвіднесення характеристик субкультури засуджених із собою, що вказує на так зване «подвійне дно» – злиття двох площин індивідуального рівня (власно-професійного та клієнтського, наразі, ув'язнених). При трактуванні субкультури засуджених це особливо проявилось у напористості використання слів-характеристик, які стосуються переважно загальноприйнятих соціально схвальних норм з недопущення будь-яких ознак юридично зафіксованого факту скоєння ув'язненими злочину. Це може обумовлюватися саме професійними вимогами щодо підтримки особистості людини, зокрема, у ситуації відбування покарання через тюремне ув'язнення.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі розкриваються у розробці психологічних засад формування відновного середовища для засуджених і визначення психологічних чинників процесу ресоціалізації засуджених та створення системи професійної підтримки для працівників ДКВС.

Список використаних джерел

1. Антонян Ю.М. Социальная среда и формирование личности преступника. Неблагоприятное влияние на личность в микросреде. Москва: ВНИИ МВД СССР, 1980. 112 с.
2. Барабанов Н.П. Криминологическая и психологическая характеристика криминальной субкультуры осужденных. *Уголовно-исполнительное право*. 2014. № 2. С. 28–36.
3. Баранаскене И., Валайкене А. Влияние стресса на удовлетворенность работой сотрудников исправительных учреждений. *Национальный психологический журнал*, 2011. №1(5). С. 66-69.
4. Безносков С. П. Профессиональные деформации личности (Подходы, концепции, метод). Дис...д-ра психол. наук: 19.00.03 психология труда; инженерная психология / Санкт-Петербургский государственный университет. Санкт-Петербург, 1997. 398 с.
5. Боднарчук О.Г. Професійна деформація персоналу як передумова виникнення корупції в Державній кримінально-виконавчій службі України. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2012. № 2(6) URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12bohvsu.pdf>.
6. Джужа О., Колб С. Вплив злочинної субкультури на безпеку життєдіяльності особи у місцях позбавлення волі. *Історико-правовий часопис*. 2016. №1. С. 134-142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2016_1_28
7. Дмитриев Ю. А., Казак Б. Б. Пенитенциарная психология. Ростов н/Д. Феникс, 2007. 682 с.
8. Киселева Р. Н. Организационная культура и криминальная субкультура в исправительных учреждениях. *Ведомости уголовно-исполнительной системы*. № 2– 2013. С.16-24.
9. Корецкий Д.А., Тулегенов В.В. Криминальная субкультура и ее криминологическое значение. Монография. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2006. 241 с.
10. Мацкевич И. М. Портреты знаменитых преступников. Москва. Полиграф Опт, 2005. 415 с.
11. Мерзаканов С.А. Влияние криминальной субкультуры на молодежную среду. *Общество: политика, экономика, право*. 2008. № 2. С. 50-53.
12. Олейник А.Н. Тюремная субкультура в России. От повседневной жизни до государственной власти. Монография. Москва: Инфра-М, 2001. 432 с.
13. Пирожков В.Ф. Законы преступного мира молодежи (криминальная субкультура). Тверь: Приз, 1994. 328 с.
14. Самойлов Н.Г. Влияние профессиональной деятельности на психику сотрудников правоохранительной деятельности. *Вестник Харьковского национального университета внутренних дел*. 2011. № 613. С. 286-296.
15. Соціальна робота в Україні: перші кроки / Під редакцією В. Полтавця. Київ: Видавничий дім «КМАcademia», 2000. 236 с.
16. Смирнов Л.Б. Пенитенциарная безопасность и проблемы её обеспечения. *Вестник Санкт-Петербургской юридической академии*. 2013. № 3 (20). С. 67-72.
17. Cullen F.T., Link B.G., Wolfe N.T., Frank J. The social dimensions of correctional officer stress. *Justice Quarterly*. 1985. Vol. 2.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Antonjan Ju.M. Social'naja sreda i formirovanie lichnosti prestupnika. Neblagoprijatnoe vlijanie na lichnost' v mikrosrede. Moskva: VNII MVD SSSR, 1980. 112 s.
2. Barabanov N.P. Kriminologicheskaja i psihologicheskaja harakteristika kriminal'noj subkul'tury osuzhdenykh. *Ugolovno-ispolnitel'noe pravo*. 2014. № 2. S. 28–36.
3. Baranuskene I., Valajkene A. Vlijanie stressa na udovletvorennost' rabotoj sotrudnikov ispravitel'nyh uchrezhdenij. *Nacional'nyj psihologicheskij zhurnal*, 2011. №1(5). S. 66–69.
4. Beznosov S. P. Professional'nye deformacii lichnosti (Podhody, koncepcii, metod). Dis...d-ra psihol. nauk: 19.00.03 psihologija truda; inzhenernaja psihologija / Sankt-Peterburgskij gosudarstvennyj universitet. Sank-Peterburg, 1997. 398 s.
5. Bodnarchuk O.H. Profesiina deformatsiia personalu yak peredumova vynyknennia koruptsii v Derzhavnii kryminalno-vykonavchii sluzhbi Ukrainy. *Chasopys Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Seriia «Pravo». 2012. № 2(6) URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12bohvsu.pdf>.
6. Dzhuzha O., Kolb S. Vplyv zlochnoi subkul'tury na bezpeku zhyttiediialnosti osoby u mistsiakh pozbavleniia voli. *Istoryko-pravovy chasopys*. 2016. №1. S. 134–142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2016_1_28
7. Dmitriev Ju. A., Kazak B. B. Penitenciar'naja psihologija. Rostov n/D. Feniks, 2007. 682 s.
8. Kiseleva R. N. Organizacionnaja kul'tura i kriminal'naja subkul'tura v ispravitel'nyh uchrezhdenijah. *Vedomosti ugolovno-ispolnitel'noj sistemy*. № 2– 2013. S.16–24.
9. Koreckij D.A., Tulegenov V.V. Kriminal'naja subkul'tura i ee kriminologicheskoe znachenie. Monografija. Sankt-Peterburg: Juridicheskij centr Press, 2006. 241 s.
10. Mackevich I. M. Portrety znamenityh prestupnikov. Moskva. Poligraf Opt, 2005. 415 s.
11. Merzakanov S.A. Vlijanie kriminal'noj subkul'tury na molodezhnuju sredu. Obshestvo: politika, jekonomika, pravo. 2008. № 2. S. 50–53.
12. Olejnik A.N. Tjuren'naja subkul'tura v Rossii. Ot povsednevnoj zhizni do gosudarstvennoj vlasti. Monografija. Moskva: Infra-M, 2001. 432 s.
13. Pirozhkov V.F. Zakony prestupnogo mira molodezhi (kriminal'naja subkul'tura). Tver': Priz, 1994. 328 s.
14. Samojlov N.G. Vlijanie professional'noj dejatel'nosti na psihiku sotrudnikov pravoohranitel'noj dejatel'nosti. *Vestnik Har'kovskogo nacional'nogo universiteta vnutremnih del*. 2011. № 613. S. 286–296.
15. Sotsialna robota v Ukraini: pershi kroky / Pid redaktsiieiu V. Poltavtsia. Kyiv: Vydavnychi dim «KMAcademia», 2000. 236 s.
16. Smirnov L.B. Penitenciar'naja bezopasnost' i problemy ejo obespechenija. *Vestnik Sankt-Peterburgskoj juridicheskoi akademii*. 2013. № 3 (20). S. 67–72.
17. Cullen F.T., Link B.G., Wolfe N.T., Frank J. The social dimen sions of correctional off icer stress. *Juistice Quarterly*. 1985. Vol. 2.

Nastoyashcha, U.V. Representations of prison subculture among the staff of State Penitentiary Service of Ukraine. The service in the State Penitentiary Service of Ukraine (SPSU) requires the maintenance of statutory contacts with convicts who are the criminal subculture carriers. The problem is that the criminal subculture opposes both the general legal culture of society and the organizational culture of penitentiaries. It is considered as disapproving and socially unacceptable and at the same time acts as part of the professional environment of prison staff. Therefore, there is a need for research on the likely effects of criminal subculture on both professional and personal lives of prison staff.

The aim of the article is to identify the components of prison subculture and their interpretation by SPSU staff with different functional load (as their representations). The author used the brainstorming, focus groups, expert assessment of the collected material and respondents' self-reports as research methods. The sample consisted of prison staff from different penitentiary institution units (psychologists from social and educational and psychological work departments and operational staff), who acted both as subjects and expert groups.

It was found that the respondents assessed prison subculture in accordance to their professional function: psychologists manifested the risk of "blurring individual boundaries" of contact, while operatives - the risk of "blurring social boundaries" of contact. It was also found that operatives showed a tendency to stigmatize convicts, while psychologists had a tendency to merge with convicts ("double bottom"), which may promote the development of psychological defense. Further research may focus on convicts' resocialization psychological factors and the creation of a prison staff support system.

Keywords: criminal subculture, professional environment, representation, staff of the State Penitentiary Service of Ukraine (SPSU).

Відомості про автора

Настояща Уляна Володимирівна, старший викладач кафедри психології Академії Державної пенітенціарної служби України; аспірантка Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, м. Київ, Україна.

Nastoyashcha, Ulyana Volodymyrivna, senior lecturer, Department of Psychology, Academy of the State Penitentiary Service of Ukraine, Kyiv, Ukraine

E-mail: 81ulyana@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4697-2206>